

Nato'nun Yeni Görevi: 'Terörizmle Mücadele' ve Bu Eksende Atılan Adımlar*

Didem YAMAN

Özet

11 Eylül saldırıları sonrasında terörizm ve terörizmle mücadele devletler arasında en fazla konuşulan konulardan biri haline gelmiştir. Bu çerçevede, terörizm sorununun global boyutlara ulaştığı vurgulanarak terörizmle mücadelede de bir işbirliği platformu aranmaya başlandı. Söz konusu işbirliği platformları anlamında dile getirilen bu kurumlardan biri de NATO'dur. Bu çalışma NATO'nun terörizm sorununa yönelik tutumunu genel hatlarıyla tarihsel bir süreç içinde vermeye çalışmakta ve özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında İttifak'ın terörizmle mücadeleye yönelik adımlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak çalışma, terörizmle mücadelenin NATO'nun kurulduğu dönemdeki misyonları arasında yer almadığını ve NATO'nun terörizme yönelik bakışının tarihsel süreç içerisinde değişim geçirdiğini ve buna ek olarak 11 Eylül sonrasında NATO'nun terörizmle mücadele adına attığı olumlu adımların desteklenebilmesi için ise İttifak'ın terörizmle mücadeleye objektif bir bakış açısıyla eğilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: NATO, Soğuk Savaş, Prag Zirvesi, İstanbul Zirvesi, Terörizmle Mücadele

GİRİŞ

Terörizm sorunu 11 Eylül saldırıları ertesinde 21. yüzyılın en önemli tehditlerinden biri olarak algılanmaya başlanmıştır. Tehdidin ulusal sınırları aşması sonucunda küresel bir boyuta ulaşması beraberinde terörizmle mücadelede uluslararası işbirliği arayışlarını da eskiye oranla çok daha fazla gündeme getirmiştir. Bu arayışın bir sonucu olarak çeşitli uluslararası kurumlar terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğini sağlama konusunda ön plana çıkmaya başlamışlardır. Bu kurumlardan biri de NATO'dur. NATO, hem Soğuk Savaş boyunca üstlendiği rol hem de Soğuk Savaş sonrasında da devamlılığını sağlama arzusunun bir göstergesi olarak özellikle 11 Eylül saldırıları

* Bu çalışma yazarın 'Terörizmle Mücadelede Uluslararası İşbirliği Çerçevesinde NATO'nun Rolü' isimli yüksek lisans tezinden alınarak hazırlanmıştır.

sonrasında terörizm konusuna ayrıcalıklı bir önem vermiştir. Bu çabanın bir ürünü olarak gerçekleştirilen çeşitli zirvelerde terörizmle mücadelede İttifak'ın etkinliğini ve rolünü arttıracak kararlar alınmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, NATO'nun terörizmle mücadelede başarılı olup olamayacağını tartışmak değil, daha ziyade NATO'nun terörizmle mücadele etmek için ne gibi girişimlerde bulunduğunu, hangi kararları aldığını ortaya koymaktır. NATO'nun terörle mücadeleye yönelik zaman içerisinde değişen tavrının daha net anlaşılabilmesi ve 11 Eylül sonrasında soruna daha aktif şekilde dahil olduğunun ortaya konulabilmesi amacıyla NATO'nun terörizmle mücadeleye yönelik bakış açısı üç ayrı dönem içerisinde ele alınacaktır. Söz konusu üç ayrı dönem, Soğuk Savaş dönemi, Soğuk Savaş sonrası ve 11 Eylül sonrası olarak sınıflandırılmıştır.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE NATO VE TERÖRİZM SORUNU

1940'ların sonundaki jeopolitik durum incelendiğinde İttifak'ın tehdit olarak görülen komünizme ve kuzeyden gelebilecek bir komünist işgale karşı kurulduğu görülür.¹ Nitekim o dönemdeki siyasal konjonktür çerçevesindeki güvenlik ve tehdit algılamaları, kitlesel tehditlerin düşman devletlerin silahlı güçlerinden gelebileceği düşüncesini doğurmuştur. Bu varsayımın bir sonucu olarak sabotaj, terörizm gibi düşmanca hareketler kitlesel askeri tehditler içerisinde yer almamıştır.² Bu nedenle NATO kuruluşundan Soğuk Savaş'ın bitimine kadarki dönemde terörizm sorununu gündemine taşımadığı gibi, misyonları arasında açıkça yer vermemiştir. NATO'nun bu sorunsalı ciddi olarak ele alması 11 Eylül sonrasında yaşanacak olan gelişmelerin ertesinde olacaktır.

Terörizm sorunu, uzunca bir süre NATO'nun görev tanımı içerisinde yer almamasına rağmen, NATO üyesi ülkeler bu sorunla gerek Soğuk Savaş dönemi gerekse sonrasında ağırlıklı olarak uğraşmak durumunda kalmışlardır. 1949- 2001 yılları arasında Kuzey Atlantik Anlaşması alanı içindeki bölgede terörist unsurları taşıyan şiddet hareketlerinde ölenlerin sayısı on binleri bulmaktadır. Türkiye'de Kürt ve Ermeni terörü ile ilgili kayıplar, İngiltere'de Kuzey İrlanda, İspanya'da Bask ayrılıkçı hareketi, Almanya, İtalya ve Yunanistan'da çoğunlukla sol hareketler sonucunda meydana gelen kayıplar bunlar arasında yer almaktadır.³

NATO'nun 1949-2001 arası dönemde kendi üyelerini dahi tehdit eden terörizme karşı dikkate değer bir tepki vermemesi özellikle komünist düşüncenin hâkim olduğu gruplar içerisinde, NATO'nun terörizmi 'gizli ordular' ile desteklediği yolunda görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bağlamda 1990'lardan itibaren bazı araştırmalarda Batı Avrupa'da Soğuk Savaş sırasında bir takım gizli orduların bulunduğu ve bu orduların NATO tarafından koordine edildiğine ilişkin görüşler sıklıkla dile getirilmektedir. Gizli servisler tarafından yetiştirildikleri belirtilen bu birliklerin Batı Avrupa'nın Sovyetler tarafından işgal edilmesini engellemek ve iktidara gelecek komünist partilere engel olmak amacıyla kuruldukları vurgulanır.⁴ Bu çerçevede Yurtsever'e göre ABD, NATO'nun kuruluşundan itibaren bu anlaşmayı imzalayan devletlere, komünistlerin yasal yollardan iktidara gelmeleri durumunda söz konusu ülkelere müda-

¹ Semih Hiçyılmaz, *Halklara Karşı Bir Örgütlenme: NATO*, (İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı, 2004), s. 88

² Anton Bebler, 'NATO and Transnational Terrorism', *Perceptions*, Vol. IX, No. 4, Winter 2005, s.162

³ Anton Bebler, 'NATO and Transnational...', s.161-162

⁴ Daniele Ganser, 'Terrorism in Western Europe: An Approach to NATO's Secret Stay-Behind Armies', *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, Winter – Spring 2005, s. 69

hale etme hakkını kabul ettirmiş olmaktadır. Bu olasılığa karşı illegal özel birimler kurmuştur.⁵

Bu tarz açıklamalar ve iddialar özellikle 11 Eylül sonrasında terörizmle mücadele misyonunu görev öncelikleri arasında kabul ettiğini açıklayan NATO'ya karşı güven-sizlik uyandırmaktadır. Ancak bunların iddia boyutunda olduğunu da dikkate almak gerekmektedir.

Bu bağlamda bir değerlendirme yapılacak olursa Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB arasındaki yoğun rekabet ve topyekün bir savaşın maliyetinin kaldınlamayacak boyutlarda olması, iki kutbun lider unsurları arasındaki çatışmaların küçük çaplı bölgesel savaşlar ya da yakın silahlı grupların desteklenmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede birbiriyle çatışmayı göze alamayan ve karşı tarafın gücünü azaltmak isteyen ülkelerden bazıları yer yer terör örgütlerini ve terörü yöntem olarak kullanan ayrılıkçı/bağımsızlık hareketlerini desteklemiştir. Bu anlamda NATO üyeleri ve özellikle ABD'nin faşist bir takım iktidarlara destek verdiği, SSCB'nin ise Latin Amerika'dan Uzak Doğu'ya kadar bir çok bölgedeki gerilla hareketini desteklediği düşünülmektedir.⁶

Kısaca belirtmek gerekirse; Soğuk Savaş döneminde NATO'nun bir örgüt olarak ve bazı üyelerinin de İttifak'tan bağımsız bir şekilde terörü güç dengesinin bir parçası olarak gördükleri gibi bir izlenim doğmaktadır. Bu dönemde özellikle Türkiye bu yaklaşımın uygulama sahalarından biri haline gelmiş ve ülkesinde 1970'ler boyunca faaliyet gösteren sağ ve sol terör örgütlerine karşı Sovyet Bloğu'nun yanı sıra NATO üyelerinden de yeterli desteği görememiştir.

SOĞUK SAVAŞ SONRASI NATO VE TERÖRİZM SORUNU

Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte Batı Avrupa devletleri bir ortak güvenlik yapılanması kurma gayreti içine girmişlerdir. Soğuk Savaş yılları boyunca NATO bu yapının temel unsuru olarak kendisini göstermiştir. Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Varşova Paktı'nın çözülmesiyle birlikte Avrupa güvenliğine yönelik tehditler de belirgin şekilde değişmiştir.⁷ Diğer yandan Sovyetler Birliği'nin parçalanması varlık sebebi ortadan kalkan NATO'nun ne olacağına dair soruları gündeme getirmiştir.⁸

1990-1991 arası dönemde beliren yeni güç dengesinin bir gereği olarak, NATO yeni güvenlik çevresine kendisini adapte edebilmek için bir dizi reform gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda, öncelikle 1990 yılında yapılan Londra Zirvesi'nde, İttifak'ın sürdürülmesi kararına varılmıştır. Zirve'de alınan kararlar doğrultusunda, NATO'nun yeni bir güvenlik kavramı çerçevesinde dönüştürülmesi, uluslararası istikrarsızlık, göç dalgası tehlikesi ve uyuşturucu ticaretine karşı önlemler almasına karar verilmiştir. Kıscası bundan sonra İttifak 'uluslararası güvenliği tehdit eden' unsurlara karşı mücadele etmekle görevlendirilmiştir.⁹

⁵ Haluk Yurtsever, 'NATO'yla Mücadele ve İşçi Sınıfı' içinde NATO'yla Nasıl Mücadele Etmeli? (Uluslararası Konferans Belgeleri), (İstanbul: NK Yayınları 2004), s. 44

⁶ Sedat Laçiner, 25 Şubat 2006 Tarihinde USAK Merkezinde gerçekleştirilen mülakattan aktarılmıştır.

⁷ Can Buharalı, 'Turkey's Foreign Policy Towards EU Membership: a Security Perspective', *Turkish Policy Quarterly*, Vol: 3, No: 3, Fall 2004, http://www.esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_id_6.pdf, (Erişim: 06.01.2006)

⁸ Semih Hiçyılmaz, *Halklara Karşı...*, ss. 88

⁹ Cüneyt Akalın, 'NATO (Kuzey Atlantik İttifakı Örgütü) Yayıldıkça Krize mi Sürükleniyor?', *Jeopolitik*, Yıl: 3, Sayı: 11, Yaz 2004, s. 88

Ancak 1999 yılına kadar sınır aşan terörizmin İttifak tarafından önemli bir tehdit olarak algılandığını gösterir herhangi bir ibareye NATO belge ve kararlarında açıkça yer verilmediği görülür. Bu konuyu ilk kez dile getiren dönemin NATO Genel Sekreteri Willy Claes'dir. Claes 1995 yılında, 'İslamcı terörizm'i Batı'ya ve İttifak'a yönelik temel bir tehdit olarak kamuya ifade eden ilk yüksek NATO görevlisi olmuştur.¹⁰

NATO gerçekleştirdiği zirvelerde aldığı kararlarla hem yeni dönemin tehditlerini ortaya koymakta hem de bu tehditler doğrultusunda yeniden yapılanma gayreti içinde olduğunun sinyallerini vermektedir. Bu anlamda yeni bir tehdit olarak terörizmden ilk kez Stratejik Konsept'te bahsedilmiştir. Fakat Konsept'te terörizmle mücadelenin İttifak'ın temel konularından biri olduğundan bahsedilmemekle birlikte, terörizm sorunu günümüzün güvenlik tehditleriyle ilgili alt başlıkta yer almış ve sabotaj, organize suçlar gibi sorunlarla birlikte ikincil tehdit unsuru olarak ele alınmaya başlanmıştır.¹¹ Stratejik Konsept'te (*Strategic Concept*),:

*"İttifakın, ortak çıkarlarına yönelik olarak oluşabilecek yeni tehditlerin (bölgesel çatışmalar, kitle imha silahları ve terörizm gibi ulus ötesi tehditler) önlenmesi için yeni görevler üstlenebilmesi ve bu amaçla savunma kabiliyetlerini geliştirilmesinin gerekliliği"*¹²

ifadesi NATO'nun terörizme 21. yüzyılın 'yeni riskleri' arasında yer verdiğinin göstergesi niteliğindedir. 1999 Washington Zirvesi'nde onaylanan Stratejik Konsept'te NATO'nun rolü şu şekilde tespit edilmiştir:

- ABD, Kanada ve Avrupa arasında bu ülkelerin hayati çıkarlarını etkileyecek konularda transatlantik bağı kurmak,
- Avrupa'da stratejik dengeyi korumak,
- Avrupa'da demokratik kurumların genişlemesi ve anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümlenmesine dayanan istikrarlı bir güvenlik çevresi sağlamak,
- NATO'nun klasik fonksiyonu olan ortak savunmayı gerçekleştirmek.¹³

Görüldüğü üzere NATO, yeni dünyada temel fonksiyonu olan 'ortak savunma' dan vazgeçmiş değildir. Hatta buna ek olarak, bünyesine yeni ülkeleri dâhil ederek üye devletlerin güvenlik ve etki alanını daha da genişletme niyetindedir. NATO'nun bu talebinin temelinde eski düşmanı dost yapmanın yanı sıra çeşitlenen tehditlere karşı bünyesinde barındırdığı güçleri arttırmak ve tehdidin gelebileceği alanı daraltmak yatmaktadır. Nitekim 11 Eylül saldırılarıyla birlikte gelinen durum NATO'nun Stratejik Konsept içerisinde çizmiş olduğu bu yolun haklılığını gösterir niteliktedir.

Alınan kararlara rağmen, İttifak'ın terörizmle mücadele konusuna yeterince ilgi gösterdiğini söylemek doğru olmayacaktır. NATO üyelerine yönelik tehditler arasında terörizm de sayılmış, ancak mücadele önlemleri üzerinde yeterince durulmamıştır. Bunun başlıca nedeni, İttifak üyelerinin terörizmi bir iç sorun olarak değerlendirmeleri

¹⁰ Anton Bebler, 'NATO and Transnational...', s. 164

¹¹ Anton Bebler, 'NATO and Transnational...', s. 164; NATO Office of Information and Press, *The Reader's Guide to the NATO Summit in Washington*, Brussels 1999, ss. 50-51

¹² Fact Sheet: NATO's New Strategic Concept, The Washington Summit, 23-25 April 1999, <http://www.fas.org/man/nato/natodocs/99042450.htm>, (Erişim: 01. 03. 2005)

¹³ Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantısı Final Bildirisi, Kopenhag, Danimarka, 6-7 Haziran 1991, para. 6

ve bu alanda NATO'nun rol alması gerektiği konusunda bir fikir birliği oluşturamamalarıdır. Bu sebeple İttifak üyeleri, terörizm konusuyla ilgili kararlarda terörizmin doğası, nedenleri ve İttifak'ın terörizme karşı uygulayacağı politikalar ve bu politikaları uygulamadaki kabiliyetleri üzerinde ciddi bir tartışmaya girmemişlerdir.¹⁴ Terörizm üzerinde ciddi bir tartışmaya gidilmemesindeki bir diğer neden de; 11 Eylül saldırılarına kadar, İttifak üyesi devletlerin tehdit algılamalarında esas tehlikenin hala devletler olduğunu düşünmeleridir. 11 Eylül öncesinde terörist eylemler, tüm ülkelerin ulusal çıkarlarına zarar verecek ortak bir tehdit olarak algılanmamıştır.

NATO 1990'lı yıllarla birlikte bir yandan kimlik krizini aşma ve kendisine yeni yollar bulma arayışına girerken diğer yandan da yeni tehditlere karşı hangi araçlara ve nasıl bir yapılanmaya ihtiyaç duyacağını araştırmaya başlamıştır. Böyle bir değişimin uzun yıllar alacağını bilen NATO 'geçiş' ya da 'arayış' dönemi olarak adlandırabileceğimiz 1990 – 2002 arası dönemde üstlenmesi gereken rolleri üyelerine devretmiştir.¹⁵ Bu yaklaşım NATO'nun söz konusu dönemde terörizm konusunda daha pasif bir tutum izlemesine neden olmuştur. Bu da göstermektedir ki, bu dönem terörizmle mücadelede NATO'nun üstlenebileceği rollerin ve atacağı adımların planlanması açısından da bir 'geçiş dönemi' olarak adlandırılabilir. Bunun en iyi göstergesi İttifak'ın Stratejik Konsept'te bir tehdit olarak gündeme getirdiği terörizm konusunda 2002 Prag Zirvesi'ne kadar belirgin bir aktif girişimde bulunmamasıdır.

11 EYLÜL SONRASI NATO VE TERÖRİZM

NATO'nun terörizme bakışında değişime neden olan en önemli gelişme, 11 Eylül saldırılarıdır. Bu saldırılar, terörizmi temelde ülke içi, polisiye bir vaka olmaktan çıkarıp uluslararası bir güvenlik sorunu haline getirmiştir. Bu nedenledir ki, sorunla mücadele edebilmek için öncekinden daha geniş kapsamlı politik, ekonomik, polisiye ve askeri önlemler gerekmektedir.¹⁶

11 Eylül sonrasında bu gerekliliğin bir sonucu olarak öncelikle Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi'nin (AAOK) 46 üyesi (19 NATO üyesi ve 27 Ortak ülke) New York ve Washington'a yapılan saldırıları koşulsuz olarak kınadıklarını beyan ederek, terörizmle mücadele için tüm çabaları üstlenecekleri taahhüdünde bulunmuşlardır. Bu bağlamda, NATO müttefikleri 3 Ekim 2001 tarihinde terörizmle mücadelede şu hususları kabul etmişlerdir.

- İstihbarat paylaşımı ve terörizm tehditlerine karşı işbirliği,
- İttifak üyelerinin terörizm tehditlerine karşı mücadele kabiliyetlerini geliştirmelerine yardımcı olmak,
- Üyelerin topraklarında güvenliği artırmak için gereken önlemleri almak,
- NATO'nun güvenlik sorumluluğunda olan alanlarda gereken teçhizatı sağlamak,
- Hava taşımacılığında güvenliği sağlamak,

¹⁴ Christopher Bennett, 'Combating Terrorism', NATO Review, Spring 2003, s. 6

¹⁵ Sedat Laçiner, 25 Şubat 2006 Tarihinde USAK Merkezinde gerçekleştirilen mülakattan aktarılmıştır.

¹⁶ Christopher Bennett, 'Combating...', s. 6

- NATO topraklarındaki askeri üslerde üyelerin gereken faydayı sağlamalarına izin vermek.¹⁷

Terörizmle mücadelede NATO'nun alacağı önlemlerin genel çerçevesi niteliğindeki bu noktaların belirlenmesinden bir gün sonra, 4 Ekim 2001'de, İttifak mücadelenin pratikteki ilk adımı olarak 'ortak savunma'yı öngören Washington Anlaşmasının 5. maddesini uygulamaya koymuştur.¹⁸ ABD'ye gerçekleştirilen saldırıların hemen ertesinde Kartal Yardımı (*Eagle Assist*)' ve Aktif Çaba (*Active Endeavor*)' operasyonları başlatılmıştır.

Tespit edilen bu yeni politikalar dâhilinde NATO, 11 Eylül'den bu yana, terörizmle mücadeleye katkıda bulunma konusunda bir hayli yol almıştır. Yine de, terörizmle mücadelede tam anlamıyla bir fikir birliğine ulaşılabilmediğini söylemek zordur.

Kartal Yardımı Operasyonu (*Eagle Assist Operation 9 Ekim 2001 – 16 Mayıs 2002*) ve Aktif Çaba Operasyonu (*Active Endeavour Operation 26 Ekim 2001-.....*)

11 Eylül saldırılarıyla ilgili soruşturma raporunun açıklanmasından (4 Ekim 2001) sonra İttifakın vurguladığı NATO'nun 5. maddesi çerçevesinde NATO, öncelikle 5 adet erken uyarı uçağının AWACS (*Airborne Warning and Control Systems Aircraft*) ABD'de konuşlandırılmasını amaçlayan 'Kartal Yardımı Operasyonu'nu uygulamaya koymuştur. 13 NATO ülkesinin katılımıyla gerçekleşen bu operasyon 16 Mayıs 2002'de sona erdirilmiştir.¹⁹ Bu çerçevede NATO ülkelerinden görevli 830 mürettebat yaklaşık 4300 saatlik uçuş ve 360 operasyon amaçlı sorti gerçekleştirmiştir.²⁰

Saldırıların sonrasında NATO'nun ikinci girişimi ise Akdeniz'deki denizcilik faaliyetlerinin kontrol edilmesini ve böylelikle gerçekleştirilecek bir terörist saldırının tespiti ve önlenmesini amaçlayan 'Aktif Çaba Operasyonu'dur. Bu operasyonun görev alanı çeşitli gözden geçirmeler sonrasında genişletilmiş ve 10 Mart 2003'de İttifak üyesi devletlerin Cebelitarık Boğazı'ndan geçecek olan sivil gemilere de istedikleri takdirde eskort hizmeti verilmesi kararlaştırılmıştır. Aktif Çaba Operasyonu Mart 2004'de Akdeniz'in tamamını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 26 Ekim 2001'de başlayan bu operasyon hala devam etmektedir.²¹

11 Eylül saldırıları sonrasında başlatılan bu operasyonların yanı sıra ABD'nin Afganistan'daki terörist hedeflere karşı başlatmış olduğu 'Sürekli Barış (*Enduring Freedom*)' operasyonuna da çeşitli NATO müttefikince destek verilmektedir.²²

¹⁷ Col Alexander Gerry, 'War Against Terrorism: Radical Departure For NATO', ROA *National Security Report*, Kasım 2001, ss. 28-29

¹⁸ Rebecca Johnson and Micah Zenko, 'All Dressed Up and No Place to Go: Why NATO Should Be on the Front Lines in the War on Terrorism', *Parameters*, Kış 2002/03, s. 50

¹⁹ 'NATO's Contribution to the Fight Against Terrorism', www.nato.int/terrorism/index.htm, (Updated: 24.02.2005), (Erişim: 01.03.2005)

²⁰ 'Statement by the NATO Secretary General on the Conclusion of Operation Eagle Assist', NATO *Press Release*, 30 Nisan 2002, www.nato.int/docu/pr/2002/p02-057e.htm, (Erişim: 01.03.2005)

²¹ 'NATO's Contribution to the Fight Against...'

²² 'NATO's Contribution to the Fight Against...'

Prag Zirvesi (Kasım 2002) ve Terörizmle Mücadelede NATO'da Öngörülen Değişim

11 Eylül saldırılarının ertesinde NATO Soğuk Savaş sonrasında üstlendiği yeni misyonların da etkisiyle, terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğini organize edecek milletlerarası bir organizasyon olarak gündeme gelmeye başlamıştır. Ancak gerek Bosna ve Hersek gerekse Kosova müdahaleleri sırasında NATO müttefikleri ile ABD arasında yaşanan sorunlar terörle mücadelede NATO'nun üstleneceği rolün ve bu mücadele konusunda var olan eksikliklerinin gündeme gelmesine neden olmuştur.

Söz konusu eksikliklerin giderilmesi amacıyla 21-22 Kasım 2002 tarihinde gerçekleştirilen Prag Zirvesi 11 Eylül sonrasında düzenlenen ve NATO'daki dönüşümü gösteren ilk zirve toplantısı olarak dikkat çekmektedir. NATO daha önceden açıklamış olduğu Stratejik Konsept ile her ne kadar kendisine yeni misyonlar belirlemiş ve yeni tehditler içerisinde terörizmden bahsetmişse de bu zirvede alınacak olan kararlar NATO'nun varlığını devam ettirme konusundaki kararlılığı açısından da ayrıca önemlidir. Bu nedenle Prag Zirvesi öncesinde zirvenin gündemi uluslararası beklentiler doğrultusunda şekillendirilmiş ve gündem belirlenirken sadece yeni üyelerin davet edildiği bir zirve toplantısı izleniminin oluşmasına engel olunmaya çalışılmıştır.²³

Bu düşünceler ışığında NATO ilk adım olarak Zirve'nin gündemini genişleme yerine dönüşüm şeklinde değiştirmiş buna ek olarak geleneksel Avrupa merkezli güvenlik rolü ile mevcut operasyon alanı dışında da yeni tehditlerle uğraşma ihtiyacı arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Son olarak, ihtiyaç olan her yerde yeni tehditlerle mücadele edebilmek için NATO'nun kapasitesinin artırılması gereği üzerinde durulmasına karar verilmiştir.²⁴ Zirve'de yeni NATO'ya yönelik olarak çizilen bu genel çerçeveden de anlaşılacağı üzere artık NATO sadece savunma temelli bir misyon üstlenmek istememekte, barışı koruma ve sağlama, terörizmle mücadele gibi çeşitlenen yeni tehditlere karşı ihtiyaç duyulan her yerde görev alabilecek aktif bir organizasyon olma niyetini taşımaktadır. Yeni üyelerin katılımıyla görev alanını da genişleten NATO, genişlemeyi yeni tehditlerle mücadelede dönüşümün sağlanmasını kolaylaştıracak bir süreç olarak değerlendirmektedir.

Tüm bu niyet ve ihtiyaçların bir sonucu olarak Prag Zirvesi'nde, NATO liderlerinin onayladıkları önlemler ve girişimler paketi NATO'nun terörizmle mücadeleye yönelik yeni bir yapılanma sürecine girişini teyit eder niteliktedir.

Bu yeniden yapılanma sürecinde terörle mücadeleye yönelik olarak atılan dört temel adımdan biri PYT'dir.²⁵

PYT, Müttefiklerin kabiliyetlerini modern askeri operasyonlar gerçekleştirebilecek, yeni tehditlerle savaşabilecek şekilde geliştirme yolunda verdikleri politik bir taahhüttür.²⁶ Amaçlanan, İttifak'ın askeri yapılanmasında gidilecek yeni düzenlemelerle, müttefik güçleri daha aktif, daha hızlı hareket edebilen bir yapıya kavuşturmak ve bu sayede terörle mücadele için gerekli yapılanmayı sağlayabilmektir. NATO müttefikleri, bu taahhülle sadece terörizm konusunda değil kimyevi, biyolojik, radyolojik ve nükleer

²³ Michael Ruhle, 'NATO After Prague: Learning The Lessons of 9/11', *Parameters*, Yaz 2003, s. 93

²⁴ Eero Pyötsiä, *NATO and the Northern Baltic Sea Region*, Fellow Weatherhead Center for International Affairs: Harvard University, Haziran 2003, s. 4

²⁵ The Prague Summit and NATO's Transformation, Reader's Guide, 2003, www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf, Erişim: 30.03.2006, ss.26-27

²⁶ Michael Ruhle, 'NATO After Prague:...', s. 95

leer savunma; istihbarat, gözetleme ve hedef tespiti; havadan yer gözetleme; komuta, kontrol ve iletişim; hassas güdümlü mühimmat ve düşman hava savunmasının bastırılması dahil, savaşta etkinlik; havadan ve denizden stratejik ikmal; havadan yakıt ikmal; konuşlandırılabilir muharebe ve hizmet destek birimleri alanlarında da kendilerini geliştirme taahhüdünde bulunmuşlardır.²⁷

Bu noktada belirtmek gerekir ki, PYT'nin politik bir taahhüt olması itibarıyla üye devletlerin parlamentolarının Taahhüdü finanse etme konusunda karar vermeleri gerekmektedir. Bu durumda bazı Avrupa ülkeleri askeri güçlerini arttırmak konusunda istekli davranırken bazılarının bu konuya yatırım yapmak istememeleri söz konusu olacaktır.²⁸ Dolayısıyla NATO ve ABD güçleri arasında var olan kapasite boşluğunun giderilmesi ve Avrupa ve ABD kuvvetlerinin birlikte operasyon gerçekleştirebilme yeterliliğine ulaşabilmelerini sağlama amacını taşıyan PYT'nin başarısı üzerinde çeşitli şüpheler doğmaktadır.

Terörizmle mücadelede İttifak'ın ikinci büyük girişimi 'Terörizme Karşı Ortaklık Eylem Planı'nın geliştirilmesi olmuştur. Bu plan çerçevesinde üye devletler ve BİO ülkeleri arasında güvenlik konularında işbirliği çabaları kuvvetlendirilmiştir. Bu husus Afganistan ve Yakın Doğu'daki anti-terörist faaliyetleri de içermektedir ve bu anlamda Rusya Federasyonu ile de işbirliği adımları atılmıştır.²⁹ Terörizme karşı bir eylem planı geliştirmek için öncelikle Prag Zirvesi'nde dört olası askeri faaliyet kategorisi belirlenmiştir:

"Bunlar anti-terör; sonuç yönetimi; karşı terörizm ve askeri işbirliğidir. Burada anti-terörizm, sınırlı tepki ve askeri kuvvetlerin olayı belirli sınırlar içerisinde tutmaları ve tehdit uyarılarının garanti edilmesi, entegre hava savunma sisteminin etkinliğinin korunması ve füze savunmasına yönelik faaliyetler dahil, zayıf noktaların azaltılması konusundaki savunma önlemleri anlamına gelmektedir. Sonuç yönetimi bir saldırı sonrasında yeniden toparlanma ile ilgilidir ve planlama ve kuvvet planlamasına katkı yapılması, acil yardım için yetenekler sağlanması, eşgüdüm merkezleri sağlanması, ve eğitim yetenekleri geliştirilmesi gibi unsurları içerir. Karşı terörizm, karşı kuvvet faaliyetleri dahil (NATO'nun lider konumunda olduğu veya NATO'nun, Müttefiklerin bulunduğu diğer koalisyonlar ve örgütleri desteklediği durumlarda), saldırı önlemleri anlamına gelmektedir. Askeri işbirliği ise, diğer faaliyetlerin yanı sıra, Rusya, Ukrayna, Ortaklar, Akdeniz Diyalogu ülkeleri ve diğer ülkeler, ve Avrupa Birliği, AGİT ve BM ile işbirliğini kapsamaktadır."³⁰

Tespit edilen bu hususlar Zirve'de AAOK liderlerinin onaylayarak kabul ettikleri 'Terörizme Karşı Ortaklık Eylem Planı' içerisinde yer almıştır. Bu Eylem Planının onaylanması ile terörizmle mücadele amacıyla NATO tarafından öne sürülen taahhütler teyit edilmiştir.

Eylem Planı çerçevesinde AAOK devletleri terörizmin her türlüsüne karşı olduklarını, bunlara karşı savunma ve bu saldırıların yaratacağı sonuçlara karşı işbirliğine gitme konusunda istekli olduklarını belirtmişlerdir. Plan ayrıca isteğe bağlı olarak, AAOK devletlerine, terörist saldırılar sonrasında ortaya çıkabilecek sonuçlar ve risk-

²⁷ Prague Summit Declaration, NATO Press Release 2002 (127), 21 Kasım 2002, par. 4c, <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm>, (Erişim: 01.03. 2005)

²⁸ Eero Pyötsiä, *NATO and the Northern...*, s. 6

²⁹ Anton Bebler, 'NATO and Transnational...', s. 167

³⁰ Christopher Bennett, 'Combating...', s. 7

lerle ilgili olarak ekonomik ve diğer kritik altyapılarını içeren noktalarda yardım sağlama amacını da taşımaktadır.³¹

Terörizme Karşı Ortaklık Eylem Planında kabul edilen bir diğer husus katılımcıların ortak bir takım tehditlerle karşı karşıya olmalarıdır. Plan çerçevesinde siyasi danışma ve işbirliği temel mekanizmalar olarak ortaya konulmuştur. Eylem Planı terörle mücadele anlamında NATO'nun ortak devletlerle ilişkisinde iki yönlü bir mekanizma sunmaktadır. Bu mekanizma çerçevesinde ortaklar terörle mücadelede uluslararası hukuk ve kendi ulusal güvenlik politikalarına uygun düşecek ölçüde ittifaka gereken yardımları sağlayacaklardır. Ayrıca Eylem Planı, NATO'nun terörle mücadelesine destek verebilmeleri için ortakların olanaklarını geliştirmeyi hedeflemektedir.³²

Özetle Plan, NATO ortaklarına terörizme karşı işbirliği yapabilecekleri, terörizmle mücadelede ortakların rolünün ve kullanılacak araçların belirleneceği bir çatı sunmak amacıyla oluşturulmuştur.³³ Temel hedef terörle mücadelede devletlerin kendi kabiliyetleri ölçüsünde diğer üye ve ortaklara yardımda bulunmalarını sağlamaktır. Planın 9. maddesinde yer alan "Planın temel hedeflerinden biri AAOK ülkelerine terörist saldırıların riskleri ve sonuçları konusunda yardım sağlamaktır"³⁴ ifadesi de bu hedefi açıkça ortaya koymaktadır.

Bütün bu çabalara ek olarak, sivil olağanüstü hollere hazırlıklı olma; istihbarat paylaşımı ve değerlendirme çalışmalarına yardım; gereken yerlerde AWACS uçaklarını konuşlandırmaya yönelik düzenlemelerin iyileştirilmesi³⁵ konularında da ulusal makamların hazırlıklı olmalarının gerekliliği üzerinde duran 'Sivil Olağanüstü Hal Eylem Planı'nda terörizmle mücadele çerçevesinde Zirve'de şekillendirilen oluşumlar arasındadır.

Bu hususlara ek olarak, NATO'nun komuta yapısındaki aksaklıklar ve sorunlara hızla müdahale edebilecek etkin bir kuvvetinin bulunmaması gerek terörle gerekse yeni tehditlerle mücadelede İttifak'ı zayıflatan bir husus olarak belirmektedir. Bu konu özellikle Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni düzende NATO'nun varlığının sorgulanmasına da yol açmaktadır. Bu bağlamda Reykjavik'te yapılan Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantısı'nda NATO'nun görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için her yere sevk edebileceği ve uzun süre operasyonel konumda tutabileceği bir karar kuvvetine ihtiyacı olduğu dile getirilmiştir. Gerek Reykjavik'te alınan bu karar gerekse Afganistan'da yaşanan olaylarının yarattığı atmosfer dolayısıyla³⁶ Prag Zirvesi'nde NATO'nun yeni tehditlerle mücadele edebilmesi ve acil durumlara hızla müdahale edebilmesini sağlamak amacıyla NMG'nin oluşturulmasına karar verilmiştir.³⁷

Amerikan askeri güçleriyle etkili bir işbirliği içerisinde olacak olan NMG, Kuzey Atlantik Konseyi kararıyla harekete geçecek ve istenilen yerde 5 ila 30 gün içerisinde

³¹ Partnership Action Plan Against Terrorism, NATO Basic Texts, Prague, 22 Kasım 2002, <http://www.nato.int/docu/basicxt/b021122e.htm>, Updated: 22 Ocak 2003, (Erişim: 01.03.2005)

³² Osman Yavuzalp, 'Working With Partners to Fight Terrorism', NATO Review, Bahar 2003, s. 8

³³ 'NATO's Contribution to the Fight Against...'

³⁴ Partnership Action Plan Against Terrorism,...

³⁵ Civil Emergency Planning, NATO Handbook, <http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb0809.htm>, (Erişim: 01.03.2005), Updated: 19 Ekim 2002

³⁶ Joseph R. JR. Biden, 'İstanbul Zirvesi Tehdit Karşısında Dik Durmak', ABD Dış Politika Gündemi, ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Enformasyon Programları Bürosu, Haziran 2004, s. 21, <http://usinfo.state.gov/journals.htm>, (Erişim: 04.01.2005)

³⁷ The Prague Summit and NATO's Transformation, Reader's Guide, 2003, www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf, Erişim: 30.03.2006, ss. 27-28

konuşlanarak, bölgedeki tüm askeri görevleri üstlenebilecek nitelikte olacaktır. NATO'nun Birleşik Müşterek Görev Gücü (CJTF-*Combined Joint Task Force*) karargahından komuta edilecek olan bu güç operasyonel hale gelince NATO tarihinde ilk defa olarak deniz, kara ve hava unsurlarını tek bir komuta altında barındıran hazır, entegre bir kuvvete sahip olacaktır.³⁸

Bu kuvvet birlikte eğitilecek ve gerekirse birlikte konuşlandırılacaktır. Gerek duyulduğu zaman belirli bir misyon için oluşturulan ve genellikle seferberlik gerektiren diğer NATO kuvvetlerinin aksine NMG, Kuzey Atlantik Konseyi'nin uygun gördüğü her görevde anında kullanılmaya hazır olacaktır. Bu anlamda NMG, NATO'nun Havadan Erken Uyarı Kuvveti ve Hazır Deniz Kuvvetleri'ne benzeyecektir. Ancak biri ağırlıklı olarak hava, diğeri deniz kuvveti olan bu iki kuvvetin aksine, NMG her unsurdan birlik ve yeteneğe sahip olacak ve başlangıçtan itibaren tümüyle entegre, müşterek ve birleşik bir kuvvet olarak görev yapacaktır. Ayrıca, NMG Kuzey Atlantik Konseyi'nin görev yönergesi altında insani operasyonlar, barışı koruma ve barış uygulama operasyonlarını da yürütebilme yeteneğine sahip olacaktır.³⁹ Resmen 15 Ekim 2004'de kurulmuş olan NMG'nin, Ekim 2006 ile birlikte tam olarak operasyonel hale gelmesi planlanmaktadır.⁴⁰

NATO'nun terörizm tehdidiyle mücadele edebilmesini sağlamak amacıyla atılan bir diğer önemli adım ise Terörizmle Mücadelede Askeri Konsept'in geliştirilmesidir. Konseptin amacı terör saldırıları, terör saldırı tehdidi, terör saldırılarına karşı ulusal otoritelere gereken yardımlarda bulunulması, AB veya diğer müttefiklerin üye oldukları uluslararası örgütler veya koalisyonlar tarafından gerçekleştirilecek operasyonlara gereken desteğin verilmesi ve bu desteği verme konusunda İttifak'ın hazırlıklı olmasını sağlamayı amaçlamaktadır.⁴¹

Teröristlerin eylemlerinde konvansiyonel silahların yanı sıra biyolojik ve kimyasal silahları kullanma olasılığının giderek artmasıyla birlikte NATO KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer/CBRN-*Chemical, Biological, Radiological and Nuclear-*) taburunu oluşturmuştur. Çek Cumhuriyeti liderliğinde oluşturulan CBRN Savunma Taburu'nun amacı biyolojik, kimyasal, radyolojik ya da nükleer silahlarla gerçekleştirilebilecek saldırılara tek başına ya da NATO güçleriyle birlikte etkin bir şekilde karşılık vermektir.⁴²

İstanbul Zirvesi (27–28 Haziran 2004): Terörizmle Mücadelede Atılan Adımlar

İstanbul Zirvesi tarihi itibarıyla, ABD'nin Irak'a müdahalesi sebebiyle Müttefiklerin arasında fikir ayrılıklarının olduğu bir dönemde toplanmıştır. Zirve, Soğuk Savaş sonrası NATO'nun dönüşümünü vurgulayan 1997 Madrid, 1999 Washington, 2002 Prag Zirveleri ertesinde gerçekleştirilmesi anlamında da İttifak'ın 21. yüzyılın 'yeni' tehdit-

³⁸ Eero Pyötsiä, *NATO and the Northern...*, s. 7; Ian Garnett, 'The NATO Response Force: Inside and Outside NATO', *NATO's Nations and Partners for Peace, Military Module*, 49, 1, 2004, s. 156

³⁹ James L. Jones, 'Transforming NATO's Military Structures', *NATO Review*, (İstanbul Summit Special), Mayıs 2004, s. 58

⁴⁰ Anonymous 1, 'NATO's Fight Against Terrorism', *NATO's Nations and Partners for Peace, Military Module*, 49, 1, 2004, s. 24

⁴¹ Nora Bensahel, *Counterterror Coalitions: Cooperation With Europe, NATO, and the European Union*, Santa Monica, (USA: RAND Corporation, 2003), s. 26; Anonymous 1, 'NATO's Fight...', s.24

⁴² Ian Brzezinski, 'NATO: Bir Dönüşüm İttifakı', *ABD Dış Politika Gündemi*, ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Enformasyon Programları Bürosu, Haziran 2004, s. 11, <http://usinfo.state.gov/journals.htm>, (Erişim: 04.01.2005)

lerine uyum sağlama sürecinde attığı önemli adımlardan biri olarak dikkat çekmektedir.⁴³

Öte yandan İttifak'ın en doğu ucunda İstanbul'da gerçekleştirilen Zirve, hem Türkiye'nin doğu ile batı arasındaki stratejik rolünün ortaya konulması hem de Soğuk Savaş boyunca Avrupa'nın doğu kanadını koruyan Türkiye'nin ödüllendirilmesi şeklinde algılanabilir. Bu çerçevede bir NATO ülkesi olarak Türkiye'nin jeopolitik konumu itibarıyla dünyada gerilimin en yüksek olduğu bölgeler arasında yer alan Orta Doğu ve Güney Kafkaslara olan yakınlığı da İttifak'ın güvenlik çıkarlarının Avrupa kıtasının güneydoğu kısmına kaymasına sebep olmaktadır.⁴⁴ Bu anlamda NATO'nun 2004 Zirvesi'nin İstanbul'da gerçekleştirilmesini, Soğuk Savaş'ın bitimiyle önemi azaldığı belirtilen Türkiye'nin yeni dönemde İttifak için artan öneminin vurgulanması şeklinde yorumlanabilir. Özellikle terörizm ve yeni tehditler ekseninde İttifak'ın güvenlik yapılanmasında değişim ihtiyacının belirmesi hem Türkiye'yi hem de İstanbul Zirvesi'ni ayrıcalıklı hale getirmektedir.

Söz konusu değişim ihtiyacının bir gereği olarak İstanbul Zirvesi'nde İttifak, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında gündemine taşıdığı ve misyonları arasında yer verdiği 'terörizm' tehdidine karşı Prag Zirvesi'nde alınan kararları destekleyecek yeni bazı adımlar atmıştır. Bu adımlar çerçevesinde öncelikle 2004 yılı Mayıs ayında Ulusal Silahlanma Direktörleri tarafından düzenlenen CNAD (Ulusal Silahlanma Direktörleri Konferansı / *Conference of National Armaments Directors*) Konferansında en üst düzey güvenlik sorunu olarak kabul edilen terörizmle mücadele etmek amacıyla 'Terörizme Karşı Savunma İçin Çalışma Programı' onaylanmıştır. Bu program İstanbul Zirvesi'nde NATO liderleri tarafından resmen kabul edilmiştir.⁴⁵

Terörist saldırıları önlemeye yardımcı olmak, teröristlerin yerlerini tespit etmek ve tespit edilen teröristlerin durdurulması gibi konularda silahlı kuvvetlere yardımcı olmak amacıyla teknolojik cihazlar geliştirmeyi ve bu amaca hizmet edecek ulusal uzmanlık ve araştırma programlarını kalkındırmayı amaçlayan program aşağıdaki sekiz maddeden oluşmaktadır:

- El yapımı patlayıcılarla mücadele,
- Patlayıcıların imhası,
- Limanlar ve barınakların patlayıcı yüklü tekneler ve dalgıçlardan korunması,
- Helikopterlerin roketli mermilerden korunması,
- Uçakların füzelere karşı korunması,
- Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer silahların tespiti ve saf dışı edilmesi,
- Özel operasyon kuvvetleri için hedefe indirme yapma teknolojisi,
- Havan ateşine karşı korunma.⁴⁶

⁴³ Gülnur Aybet, 'Yeni Bir Transatlantik Fikir Birliği', *NATO Dergisi*, Sonbahar: 2004, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/art1.html>, (Erişim: 16.01.2006)

⁴⁴ Jean Dufourcq, 'After Istanbul: A Preliminary Assessment Research Branch', *NDC Occasional Paper*, Rome, Eylül 2004, s. 13

⁴⁵ Anonymous 2, 'CNAD Exhibition on Equipment & Technologies for Defence Against Terrorism', *NIMIC Newsletter*, 2nd Quarter, 2004, ss. 1-2

⁴⁶ Marshall Billingslea, 'Teknoloji Vasıtasıyla Terörizmle Mücadele', *NATO Dergisi*, Sonbahar 2004, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/military.html>, (Erişim: 17.03.2006)

Programın esas itibariyle askeri güçleri terörist tehditlere karşı koruma ve teröristlerle mücadelede askeri birliklerin teröristler karşısında üstünlüklerini artırma merkezli olduğu dikkat çekmektedir. Bu tarz düzenlemelerin gerekliliğine gerek PYT gerekse 'Terörizme Karşı Ortaklık Eylem Planı' içerisinde değinilmiş ancak pratikte pekte önemli adımlar atılmamıştır.

Bu noktada, İstanbul Zirvesi ile onaylanan 'Terörizme Karşı Savunma İçin Çalışma Programı' söz konusu taahhüt ve planın tamamlayıcısı olmanın yanı sıra bahsi geçen alanlarda uygulamada önemli bazı adımların atılmasında da bir başlangıç niteliğindedir.

Atılan pratik adımların birer örneği olarak NATO'nun ABD'nin de yardımıyla başlatılan savaş alanlarındaki patlayıcı maddelerin tespitine ilişkin veri tabanı oluşturma çabaları ve yine NATO tarafından helikopterlere güdümlü mermilerle gerçekleştirilen saldırılardan helikopterlerin kendilerini korumasını sağlamak amacıyla hazırlanan paket programları vermek mümkündür.⁴⁷

Terörizmle mücadelenin yürütülmesinde etkin rol oynayan istihbarat paylaşımı konusu da İstanbul Zirvesi'nde ele alınmıştır. Bu çerçevede 11 Eylül saldırıları sonrasında Brüksel'deki NATO karargâhında kurulan 'Terörist Tehdit İstihbarat Birimi' daimi hale getirilmiş ve İttifak üyelerine yönelik muhtemel terörist tehditlerin yanı sıra diğer terörist tehditleri de ele alacak şekilde görev alanı genişletilmiştir. Bu birimin de desteği ile istihbarat paylaşımının iyileştirilmesi hedeflenmiştir.⁴⁸ Bu kararların yanı sıra İttifak, potansiyel veya gerçekleştirilmiş terörist saldırılara karşı AWACS'ların ve Kimyasal Biyolojik Radyolojik ve Nükleer Savunma Birlikleri'nin talep edilen üye devletlere gönderilmesini kararlaştırmıştır.⁴⁹

İstanbul Zirvesi, Zirve sonrasında alınan kararlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, İttifak üyelerinin benzer politikalar üzerinde anlaşmaya vardıkları, Yalta Konferansı'ndan bu döneme kadar ki en önemli zirve olduğunu belirten Dufourcq'un⁵⁰ görüşüne terörizmle mücadele ekseninde bir değerlendirme yapıldığında katılmak mümkündür. Çünkü İstanbul Zirvesi, gerçekleştirildiği dönemin siyasi olayları ve bu olayların İttifak içerisinde yaratmış olduğu fikir ayrılıkları dikkate alındığında, terörizmle mücadele özelinde müşterek bir takım kararların alınabildiği bir zirve olarak dikkat çekmektedir. Özellikle istihbarat paylaşımının devletlerin gizlilik arz eden bir takım bilgilerinin ifşasını gerektirmesine rağmen Zirvede istihbarat biriminin görev alanının genişletilmesi terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin sağlanması anlamında önemlidir.

Terörizmle uluslararası boyutta bir mücadele gerçekleştirmek için Zirve'de alınan kararlardan da anlaşılacağı üzere İttifak Soğuk Savaş sırasında uyguladığı 'ortak savunma stratejisi'ni 'ortak mücadele stratejisi'ne dönüştürmüştür.⁵¹ NATO Müttefikleri için terörizmin 'ortak' bir tehdit haline geldiği ve bu tehditle mücadele etmenin gerekli olduğu düşünüldüğünde NATO'nun stratejisinin 'ortak mücadele' doğrultusunda değişmeye başlaması olağandır. Ne var ki, söz konusu mücadelenin tehdidin ortak

⁴⁷ Mesut Hakkı Caşın, 'Uluslararası Terörün Yeni Çıkması: İntihar Saldırıları', *Stratejik Öngörü*, Sayı: 7, 2005, s. 53

⁴⁸ C. Richard Nelson, 'NATO'nun Terörle Mücadeledeki Rolü', *NATO Dergisi*, Sonbahar 2004, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html>, (Erişim: 04. 01. 2005)

⁴⁹ 'Heads of State and Government Strengthen NATO's Anti-Terrorism Effort', 29 Haziran 2004, Updated: 08 Temmuz 2004, <http://www.nato.int/docu/update/2004/06-june/e0629e.htm>, (Erişim: 04. 03. 2004)

⁵⁰ Jean Dufourcq, 'After Istanbul:...', s. 12

⁵¹ Mehmet Yılmaz, 'NATO İsmi de Değiştirmeli', *Aksiyon*, Sayı: 500, Temmuz 2004, s. 35

olmasından faydalanılarak tek bir devletin belirlediği hedeflere ve yine bu devletin çıkarlarına hizmet edecek şekilde NATO kuvvetleri kullanılarak gerçekleştirilmeye çalışılması hem terörizmle mücadelede oluşturulmaya çalışılan işbirliği anlayışını yıkacak hem de İttifak'a zarar verecektir.

SONUÇ

NATO, Soğuk Savaş döneminin önde gelen uluslararası örgütlerinden biri olmuştur. Soğuk Savaş'ın bitimi ise bu örgütün varlığının devamına ilişkin soruları gündeme getirmiştir. Bir yanda Neorealist K. N. Waltz gibi NATO'nun Soğuk Savaş'ın bitimiyle görevini tamamlayan bir örgüt olarak lağvedilmesi gerektiğini düşünenler, diğer yanda ise dönemin İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher gibi Sovyetler Birliği'nin yıkılmasına karşılık Rusya'nın askeri gücünün hala devam ettiğini ve çıkabilecek yeni sorunlara karşı NATO'nun varlığının devam ettirilmesi gerektiğini savunanlardan oluşan iki farklı görüş belirmiştir.⁵²

NATO'nun 1990–2001 yılları arasında bir belirsizlik dönemi yaşaması da bu iki görüş arasında yaşanan kararsızlığın bir sonucu olarak algılanabilir. Ancak 11 Eylül saldırıları ile NATO kendisine yeni bir var oluş bir başka değişle varlığını devam ettirme gerekçesi yaratmıştır. Bu saldırılar sonrasında NATO gerek Soğuk Savaş dönemi gerekse sözünü ettiğimiz belirsizlik döneminde, terörizme yönelik tutumunda belirgin bir değişikliğe gitmiştir. Bu değişiklik, özellikle Prag Zirvesi'nde ve İstanbul Zirvesi'nde alınan kararlarla kendisini göstermektedir. Elbette ki, NATO bu zirvelerdeki kararlarını sadece terörizmle mücadele ile sınırlamış değildir. Ancak alınan kararlar ve öngörülen girişimler dikkate alındığında İttifak'ın terörizmle mücadeleye 21.yüzyıla dair misyonları arasında öncelikli bir yer verdiği görülür. Özellikle NMG'nin oluşturulması ve bu gücün sahip olması düşünülen kuvvet dikkate alındığında NATO'nun terörizmle mücadelede uluslararası işbirliği platformu olma isteği daha net ortaya çıkmaktadır.

İttifak'ın terörizmle mücadelede başarılı olup olamayacağına yada İttifak'ın bu konuda doğru bir uluslararası platform olabileceğine dair çeşitli tartışmaların olduğu da görülmektedir. Terörizmle mücadele uzun dönemli bir çabayı gerektirdiği kadar çok uluslu bir işbirliğini de gerektirmektedir. Bu bağlamda NATO'nun askeri mücadele gücünü yeni tehditler doğrultusunda revize ettiği, istihbarat paylaşımına yönelik olumlu adımlar attığı ve çok uluslu bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizmle mücadeleye yönelik kendi bünyesinde olumlu girişimlerde bulunduğunu söylemek mümkündür. Ancak İttifak'ın bu konudaki başarısı ve inandırıcılığının terörizme karşı ayırım gözetmeyen, objektif bir bakış açısı izlemesine ve kararlı bir tutum sergilemesine bağlı olduğunu belirtmek gerekmektedir.

⁵² Graham Evans ve Jeffrey Newnham, *Dictionary of International Relations*, (London: Penguin Boks, 1998), ss. 352-353